

Miquel de Palol: seguint les passes oblidades (1897-1909)

Esther FABRELLAS
 Universitat de Granada
 esther.fabrellas@gmail.com

Résumé : Cet article a pour but l'étude de la biographie de l'écrivain et intellectuel catalan Miquel de Palol, surtout en ce qui concerne les premières années (1897-1909), à partir de l'analyse de ses articles de presse.

Mots-clés : Miquel de Palol, Girona, histoire de la littérature catalane, Modernisme

1. Introducció

La tria de les dates proposada per aquest estudi no ha estat a l'atzar. Les hem escollit perquè creiem que són fonamentals per entendre aquest període de la trajectòria literària de l'escriptor. La primera, 1897, ha estat escollida per ser l'any d'inici de Palol en la premsa escrita i la segona, 1909, com a punt de tall per la importància que ha tingut en la història de Catalunya. Entre d'altres coses per la censura de *El Poble Català* (1904-1918)¹ i els fets de la Setmana Tràgica. La liquidació d'aquesta publicació tan emblemàtica va significar la caiguda d'una forma de lluita catalanista. Lluita on Miquel de Palol s'hi va adherir a partir del 1905, data de l'inici del seu servei militar a la capital catalana i es va materialitzar amb la col·laboració al diari *El Poble Català* a partir del 1907. El 1909 és també l'any de la publicació de la primera novel·la de Palol *Camí de llum*.

Miquel de Palol (1885-1965) forma part del grup d'intel·lectuals que emergeix a principis de segle a la ciutat de Girona. Aquest grup de joves pretenien modernitzar i dinamitzar la Girona grisa i eclesiàstica. El noms més destacats del grup són: Prudenci Bertrana, Rafael Masó, Carles Rahola, Xavier Montsalvatge, Laureà Dalmau, Josep Tharrats i Miquel de Palol. Aquests intel·lectuals tenien consciència de grup i els unia una gran amistat. El fet de les constants dedicatòries recíproques al llarg dels escrits que anaven sortint a la premsa en són un bon exemple. Només per citar-ne un al 1907 Laureà Dalmau des de les pàgines de *El Poble Català* dedica al poeta gironí un poema que porta per títol *Roses*².

Tots els esdeveniments històrics que anaven succeint a Catalunya eren impulsos, estímuls i referents per als joves intel·lectuals gironins. La creació del Centre Catalanista de Girona al 1894, la pèrdua de les colònies americanes de l'Estat Espanyol, el naixement del Modernisme com a moviment cultural i grup intel·lectual, l'aparició de revistes com *Juventut* (1900-1906)³ i la creació, durant la última dècada del segle XIX, de diaris com *Lo Geronés* (1894-1909)⁴ o el *Diari de Girona*⁵, que publicaven les

¹ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael. *Història de la premsa catalana*. Barcelona: Ed. Bruguera, vol. 1, 1966, p. 337-349.

² DALMAU, Laureà. «Nit grisa». 15/9/1905.

³ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 1, p. 344-349.

⁴ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 193; COSTA, Lluís. *Història de la premsa a la ciutat de Girona (1787-1939)*. Girona: Ajuntament de Girona, Institut d'estudis gironins i Diputació de

novetats europees, van ser les bases per a l'aglutinament i el creixement d'aquests intel·lectuals.

Aquest grup estava format tant per catalanistes catòlics com per catalanistes republicans. La frontera entre els dos bàndols és molt més difusa del que hom pot pensar a priori ja que tant uns com els altres participaven en l'ambient cultural de Girona, moltes vegades independentment de la seva ideologia. L'objectiu primordial de tots ells era despertar la ciutat, modernitzar-la i catalanitzar-la.

Els joves gironins no iniciaren cap camí innovador i solitari, tot el contrari, es van afegir a un corrent generalitzat que havia començat a la ciutat de Barcelona amb el Modernisme. De mica en mica totes les ciutats catalanes van emprendre la tasca de creació de centres aglutinadors del catalanisme. La ciutat d'Olot, predecessora a Girona, n'és un clar exemple. Al 1889 creava el Centre Catalanista i just un any després sortia al carrer *L'Olot*⁶, publicació escrita totalment en català. Aquest mateix any també és la fundació dels Jocs Florals de la capital de La Garrotxa⁷.

No hi havia vila o poble que no tingués la seva festa jocfloralasca. Els lletraferits i intel·lectuals de principis de segle es presentaven amb les seves composicions poètiques, i en algunes ocasions amb les seves narracions, als Jocs Florals més remots per tal d'aconseguir un reconeixement literari en forma de ploma o quadre. Miquel de Palol, no n'és cap excepció. En el període que hem estudiat, 1887-1909, guanya un total de nou premis en poblacions tan remotes com Ripoll o Badalona. També exerceix d'organitzador en els Jocs Florals de Girona.

La via que van utilitzar més els joves gironins per tal d'aconseguir el seu objectiu, i que sens dubte va tenir més èxit, va ser la creació de revistes i diaris, la majoria dels quals amb una durada molt curta però intensa. Miquel de Palol com a membre d'aquest grup i defensor de la seva ideologia catalanista no es queda al marge d'aquesta transformació i participa a la majoria de publicacions aparegudes tant com a redactor com en l'equip de direcció, *L'Enderroch* n'és un bon exponent.

Gràcies als Jocs Florals i la consciència catalanista que anava sorgint i augmentant al llarg del territori els intel·lectuals catalans anaven formant una xarxa d'amistat i de relacions intel·lectuals i, en més d'una ocasió, polítiques i professionals, que els permetia col·laborar en tot tipus de publicacions. També és molt notable la quantitat de correspondència que podem trobar entre aquests personatges. Palol per exemple col·labora a *El Poble Català* i s'escriu amb Joan Maragall, Josep Pin i Soler i Pere Prat Gaballí, tres exponents molt clars, i diferents, de la intel·lectualitat barcelonina.

2 Miquel de Palol i la premsa

2.1 Sota el paraigua del Centre Catalanista (1897-1901)

En aquesta primera etapa, que compren dels dotze als setze anys, Miquel de Palol és un jove inconformista que percep que les coses al seu voltant canvien. Gràcies als estímuls que va rebre per part del Centre Catalanista, els canvis que es produïen a la ciutat de Girona i la influència del seu pare, podem veure que estem davant de la primera etapa de la formació de l'intel·lectual. Un intel·lectual que més endavant

Girona, 1986, p. 40-41 i 134-135 i GRANELL NOGUÉ, Glòria. *Prudenci Bertrana: Els primers passos de l'Artista*. Girona: Ajuntament de Girona, 2003, p. 30-34.

⁵ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 191 i COSTA, Ll. (1986), p. 19 i 128-129.

⁶ TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 176.

⁷ Vegeu CASACUBERTA, Margarida, i RIUS, Lluís. *Els Jocs Florals d'Olot (1890-1921)*. Olot: Editora de Batet, 1988.

lluitarà, mitjançant la cultura, per canviar i fer evolucionar la seva ciutat natal per poder-la equiparar a les exigències contemporànies.

La veu poètica de Miquel de Palol segueix tots els cànons que la Renaixença havia postulat. El jove escriptor sens dubte segueix la ideologia i l'estil literari del seu pare, Pere de Palol.

Tots els escrits que trobem en aquesta primera etapa els hem podem llegir a *Lo Geronés* el setmanari portaveu del Centre Catalanista, agrupació de la qual formava part el seu pare com a bibliotecari⁸.

El jove poeta gironí comença a participar de la vida ciutadana de ben jove, tan sols amb quinze anys forma part de la junta de l'Agrupació Joventut Catalanista, associació creada a l'any 1896⁹ estretament lligada al Centre Catalanista de Girona.

Amb l'enderrocament de les muralles de Girona al 1901 la ciutat comença a deixar pas a la nova generació d'intel·lectuals i als nous aires que venien de Barcelona. La responsable d'aquest canvi és la revista *Gerunda* (1901)¹⁰ que comença a recollir les novetats estètiques que es perceben a la capital catalana. L'encapçalament d'aquesta és un bon exemple. La línia ideològica de la revista la podem entroncar amb el «modernisme de bona mena» que postulava el grup catòlic de Torres i Bages.

Gerunda publica tant els escriptors i impulsors del Certamen Literario com els futurs creadors del Jocs Florals de Girona. Aquesta revista actua de pont entre les dues maneres d'entendre la ciutat, la cultura i el catalanisme. Per una banda tenim els vells intel·lectuals lligats al segle XIX i per l'altre els futurs intel·lectuals que assumiran els postulats del segle XX. Aquest relleu generacional es pot exemplificar amb Pere i Miquel de Palol.

De totes les publicacions trobades en aquest període volem destacar dues: *Marxa del voluntari a Cuba* i *Ecce Homo*.

Marxa del voluntari a Cuba, poema publicat a *Lo Geronés*, és la primera manifestació literària de Miquel de Palol trobada a la premsa. Tan sols amb dotze anys, el jove poeta ofereix al públic gironí tota una defensa dels Setges de Girona. La composició surt a la llum el 29 de setembre del 1897, data gens innocent perquè és el dia de la gran victòria gironina contra l'exèrcit francès.

Marxa del voluntari a Cuba¹¹

A la guerra me'n vaig suara,
amb quin cor mare que hi vaig;
no el tenia així mon avi
quan Girona el va cridar.

Allavors, diu que marxaven
inflamats d'un amor sant,
ardits per la santa causa,
amb lo pit fort i el cor brau.

⁸ *Lo Geronés*, 6/1/1900.

⁹ PUIG de Lluís (76), p. 164-172.

¹⁰ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 203; FULCARÀ i TORROELLA, Maria Dolores. *Girona i el modernisme. Contribució a la història dels ambients político-culturals del començament de segle*. Girona: Instituto de Estudios Gerundenses (Colección de monografías), 1976, p. 15-19; 139-141, COSTA, Lluís (1986), p. 44 i 146 i GRANELL NOGUÉ, Glòria. (2003), p. 30.

¹¹ PALOL i FELIP, Miquel de. *Marxa del voluntari a Cuba*, *Lo Geronés* (dins *Secció literaria*), 19/9/1897. Publicat a: PALOL, Miquel. *Obra poètica: 1897-1963*. Edició a cura de Pere Rovira. Barcelona: Columna, 1985 (Columna, 31), p. 147. Pel present article hem escollit l'edició de Rovira (1985).

Defensant la llar dels pares,
 quin goig dóna guerrear!
 Donar la sang per la pàtria,
 res, en lo món, és tan grat.

I jo me'n vaig a la guerra
 a l'altre banda del mar,
 amb sang freda dins les venes,
 i amb lo cos mig corsecat.

No sento deixar-vos, mare,
 bressolant a mos germans,
 ni sento deixar ma terra,
 ma antiga casa pairal.

Lo que sento és que a la guerra
 no hi van tots per voluntat,
 i que aquells que hi van per quintos
 quasi tots surten malalts.

El poema narra la història d'un soldat que marxa a lluitar a Cuba. En aquest escrit hi podem observar un clar sentiment de rebuig a la guerra i una comparació entre generacions. Mitjançant la figura d'un avi i d'un nét (la veu narrativa), Palol contraposa dues maneres diferents d'enfrontar-se a un conflicte bèl·lic. La primera, la de l'avi, és plena d'orgull patriòtic, en canvi, la visió del nét està amarada d'una recança i una enyorança produïda pel fet de la l'obligatorietat d'anar a lluitar a la guerra.

No ens ha d'estranyar gens que el jove poeta compari aquestes dues guerres ja que ambdues foren molt populars i seguides a la ciutat. La guerra dels setges de Girona era fermament defensada per tot el grup d'intel·lectuals agrupats al voltant del catalanisme. Entre els membres hi havia el pare del nostre poeta, Pere de Palol¹².

El que si que deu ser cert és que aquesta guerra va produir un fort impacte al jove de dotze anys, ja que recull aquesta experiència a les seves memòries¹³.

Ecce Homo destaca per ser la poesia que ens apunta a la futura veu poètica de Miquel Palol. El títol, la temàtica i l'estètica ens recorden a l'escriptor Joan Maragall tant pel vitalisme que desprèn com pel to cristià que conté.

Ecce Homo¹⁴

«Mireu-lo, aquí el teniu, fills de Judea!
 No és lo ceptre de rei lo que ell empunya,
 no és la corona d'or la que rodeja
 son hermosíssim front. Ja en ses espatlles
 no hi descansa el mantell d'or i de púrpura...
 Mireu-lo, aquí el teniu lo Fill de l'Home!

Son ceptre, per sarcasme, és una canya;

¹² Vegeu PUIG, Lluís Maria de. *El catalanisme polític a Girona*, dins *Treballs d'història*. Girona: Diputació de Girona, 1976 i VILALLONGA, Borja. *El mite nacional dels setges de Girona. 1868-1909*. Cerdanyola del Vallès: Universitat Autònoma de Barcelona, 2008, inèdit.

¹³ Vegeu PALOL, Miquel de. *Girona i jo*. Barcelona: Ed. Pòrtic, 1972, p. 37-42.

¹⁴ PALOL, Miquel de. «Ecce Homo». *Lo Geronés*, (dins *Secció literaria*), 15/4/1901. Per aquesta publicació l'edició ha estat a cura d'Esther Fabrellas.

son mantell és la túnica dels bojós...
 Sos companys l'han negat, ja, per tres voltes;
 sos servidors, per a més bé servir-lo
 han omplert lo seu cos de fondes llagues...
 Aquí el teniu, mireu-lo... Aquest és l'home!»

I el poble que poc abans l'acompanyava
 amb palmes i llorers, sa mort pidola
 fins pel preu de que la sang que es vessi
 caigui sobre ell.

Pilat les mans se renta
 consentint sentència.

I Jesús mira
 la cega multitud que bull frenètica,
 i gira vers lo cel sos ulls piadosos
 per demanar perdó per a ells.

I el poble
 amb la ignomínia d'una Creu pesant
 carrega ses espatlles, i la porta,
 amb burles i desdenys, dalt del Calvari...
 I Jesús mor en Creu. I el botxí cec
 que en lo pit sacrosant sa llança enfonsa,
 amb sa preciosa sang l'hi dóna la vista...
 I l'eco repeteix... Aquest és l'Home!

2.2 Buscant el camí intel·lectual. El primer volum de poesies (1902-1906)

Aquesta segona etapa de Miquel de Palol destaca per les nombroses publicacions de l'autor en revistes d'ideologia majoritàriament d'esquerres, per la seva participació a varis Jocs Florals i l'aparició del seu primer volum de poesia: *Roses*.

El poeta ja no és aquell jove lletraferit que s'amaga sota els preceptes del seu pare i de la seva generació sinó que és un membre actiu de la comunitat intel·lectual que de mica en mica es va fent un nom dins de la cultura catalana. Comença a guanyar premis literaris i la premsa es fa ressò del què passa al seu voltant.

L'obra literària de Palol també ha fet un rumb. Ara ja no llegim poesies d'estil romàntic sinó que l'escriptor ja ha pujat al tren de la modernitat i s'ha deixat influir pel decadentisme, pel simbolisme, en definitiva, pels corrents estètics que estaven en voga en aquell moment. L'estètica que era defensada per la tendència ideològica de *El Poble Català* sota el nom de futurisme.

El 1902 de ben segur que és un dels anys més importants per la història de la cultura de la ciutat de Girona perquè surten al carrer dues publicacions que són el principi d'un seguit de canvis que viurà la ciutat i una plataforma per a un grup de joves catalanistes el propòsit dels quals és regenerar la cultura de la ciutat per afavorir el catalanisme emergent. L'aparició de *Juventut* (1900 - 1906)¹⁵, sense cap mena de dubte, va ajudar a impulsar aquesta dinamització de la ciutat¹⁶.

La primera revista en sortir és *Vida* (1902-1903)¹⁷ i la seva línia editorial és

¹⁵ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 1, p. 344 - 349 i MARFANY, Joan Lluís. «*Juventut*, revista modernista». *Serra d'Or*, 135 (1970), p. 53-56.

¹⁶ CAMPS, Antoni. «El modernisme al Grup de Girona: la recepció de Gabriele D'Annunzio». *Revista de Girona*, 170 (1995), p. 42-45.

¹⁷ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 203; FULCARÀ i TORROELLA, Maria Dolors. «Dues revistes modernistes a la Girona del 1902». *Treballs d'Història*. Girona: 1976, p. 183-213,

marcadament catòlica i conservadora. L'altra revista que apareix al carrer és *L'Enderroch* (1902)¹⁸, Miquel de Palol en va ser un dels promotors. La línia editorial d'aquesta revista és clarament progressista i federalista.

La gran aportació d'aquest grup d'intel·lectuals com ara Xavier Montsalvatge, Carles Rahola, Prudenci Bertrana o Miquel de Palol a Girona va ser l'organització d'uns Jocs Florals alternatius als Certamen Literario. Aquesta primera festa de les lletres en català és el fonament per la gran empresa dels Jocs Florals de Girona i la gran innovació d'aquests Jocs és la convocatòria d'un concurs literari exclusivament en català¹⁹.

Aquestes dues publicacions destapen i comencen una renovació de la ciutat. Tot i que el procés serà llarg permetrà que Girona, la ciutat grisa i catòlica per antonomàsia, comenci a tenir una veu dins de la cultura catalana.

Miquel de Palol no es perd l'oportunitat de col·laborar en totes dues publicacions, tot i l'enfrontament ideològic entre ambdues.

Aquestes dues publicacions van obrir al camí a un seguit de revistes i publicacions que va servir de plataforma per els joves gironins: *Suplemento Literario de El Autonomista* (1902 - 1935)²⁰ i *Emporium* (1905).²¹

El suplement literari de *L'Autonomista* va ser la continuació natural de l'*Enderroch*, entre les seves pàgines hi trobem els mateixos col·laboradors i el mateix estil literari i ideològic.

Emporium, publicada a Palafrugell, va acollir als intel·lectuals més prestigiosos de Catalunya: Joan Maragall, Gabriel Alomar, Joaquim Ruyra, Raimon Casellas, entre d'altres. A banda d'aquestes quatre publicacions, tot i que més escassament, Miquel de Palol continua publicant a *Lo Geronès* i a *Joventut*. Durant aquest període Miquel de Palol guanya diferents premis a Jocs Florals. Destacarem, per ser el primer, el que va obtenir en el Certamen Literari d'Olot l'any 1902 al mes de setembre, coincidint amb les festes d'aquesta població. Aquesta victòria va ser molt comentada a la premsa gironina²². En aquest Certamen també va ser premiat Xavier Montsalvatge.

La vida pública del poeta cada vegada es fa més palesa; ho demostren els diferents actes públic on assisteix. Al 1902, Miquel de Palol participa a la Colònia Gerundense en un homenatge al poeta Jacint Verdaguer. Gràcies a un article trobat a *La Publicidad*²³ tenim constància que el jove poeta va llegir algun text en aquesta festa literària que probablement es va celebrar el dia cinc de juliol²⁴, i durant el 1906 s'encarrega de redactar el programa de festes del barri del Mercadal²⁵.

FULCARÀ I TORROELLA, Maria Dolors (1976), p. 19-37; 47-59; 141-142 ; COSTA, Lluís (1986), p. 44 i 148-150 i GRANELL NOGUÉ, Glòria (2003), p. 25-51.

¹⁸ Vegeu TORRENT, Joan, i TESIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 193; FULCARÀ i TORROELLA, Maria Dolors (1976a), p. 183-213; FULCARÀ i TORROELLA, Maria Dolors (1976b), p. 37-59; 142-143; COSTA, Lluís (1986), p. 44 i 152 i GRANELL NOGUÉ, Glòria (2003), p. 25-51.

¹⁹ Vegeu CASACUBERTA i ROCAROLS, Margarida. *Els Jocs Florals de Girona: 1902-1935*. Girona: CCG: Fundació Valvi, 2010.

²⁰ Vegeu TORRENT, Joan, i TESIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 203; FULCARÀ i TORROELLA, Maria Dolors (1976b), p. 67-68; ALBERCH, Ramon. «Índex alfabètic per matèries del Suplemento literario de *El Autonomista*». Girona: Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, vol. 26, 1982, p. 425-457 i COSTA (1986), p. 44-45 i 150.

²¹ TORRENT, Joan, i TESIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 161 i GRANELL NOGUÉ, Glòria (2003), p. 51-52.

²² *Diario de Gerona* (6/9/1902), *Lo Geronès* (7/9/1902), *El Autonomista* (7/9/1902) i *Vida* (15/9/1902). Volem remarcar que *Lo Geronès* el nombre com a *Palol (fill)*. També hem trobat aquesta notícia a *Montserrat*, 32 (setembre 1902), p. 149.

²³ Vegeu TORRENT, Joan, i TESIS, Rafael (1966), vol. 1, p. 133-136.

²⁴ *La Publicidad*, 4/7/1902.

²⁵ *La Lucha*, 15/7/1906.

El 1905 és l'any de la publicació dels plecs del poemari *Roses* a través de la revista *Armonia* (1905-1906)²⁶ i la publicació en llibre va ser l'any 1906. Aquest poemari va tenir un ressò important a la premsa catalana, hem trobat tres crítiques a la primera obra de Miquel de Palol.

La primera que es va poder llegir és del nou de novembre i surt a la revista *Emporium*. L'autor anònim no nega la qualitat literària de Palol però li recrimina la seva precipitació a l'hora d'haver publicat un recull poètic. El fet que aparegui una ressenya a l'obra ens confirma que el volum es devia publicar pels volts del mes d'octubre.

Un dia més tard surt la ressenya del llibre a *El Autonomista* i és signada per Carles Rahola. Sens dubte Rahola elogia l'obra del seu amic Palol i veu amb esperança una regeneració de la literatura gironina, també gràcies a la publicació de *Josafat* de Bertrana i *Ombres* de Montsalvatge aquest mateix any²⁷.

Just abans d'acabar l'any, Palol va poder llegir la última crítica que va sortir del seu poemari. Riquet crític de *La Publicidad* compara l'estil del gironí amb els poetes francesos decadentistes i anima el poeta a trobar la seva veu poètica i li augura un bon futur si segueix els seu consells²⁸.

Ens hem d'esperar fins al gener del 1907 per poder llegir la crítica al *El Poble Català*. La ressenya del volum *Roses*, signada per J. Ferran i Mayoral és un recriminació constant al seu estil decadentista. Tot i això el considera un bon poeta que utilitza un llenguatge ric i que sap versar bé²⁹.

Per il·lustrar aquesta època del poeta em escollit aquest poema per la seva vàlua literària.

Desvari de verge³⁰

Reblerta d'il·lusions i de desitjos
la verge delirava.

Pels seus carnals contorns de febles corbes
estranyes sensacions serpentejaven.

Sos ulls de miosotis
reblertes de llum manyaga
fïts en els ulls de l'home, assaboriren
la primera frisança de l'amor.

I dels seus pits les roses van badar-se
febroses de petons...

I l'home³¹ la besà.

²⁶ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafel (1966), p. 203 (vol. 2); FULCARÀ i TORROELLA, Maria Dolores (1976), p. 68-72; 47-59; 141-142; COSTA, Lluís (1986), p. 45 i 156 i GRANELL NOGUÉ, Glòria (2003), p. 51-52. Només hem pogut consultar els núm. 15 i 16 corresponents al 15/1/1906 i 15/2/1906 perquè són els únics números conservats ens els arxius consultats.

²⁷ RAHOLA, Carles. «Libro de versos». *El Autonomista*, 10/11/1906.

²⁸ *La Publicidad*, 27/12/1906.

²⁹ *El Poble Català*, 6/1/1907.

³⁰ PALOL, Miquel de. «Desvari de Verge». *Juventut*, 30/10/1902, any III, 142, p. 708. Recollit a: PALOL, M. de. *Roses*. Girona: Armonia, 1905 [1906] amb el títol XXVII *Epitalàmia*, pàg. 43. Publicat a: PALOL, M. de. *Obra poètica: 1897-1963*. Edició a cura de Pere Rovira. Barcelona: Columna, 1985 (Columna, 31), pàg. 42. Per aquest article l'edició ha estat a cura d'Esther Fabrellas seguint la publicació de 1902.

³¹ A *Roses* la paraula que hi ha és «espós». També hem apreciat alguns canvis de puntuació.

Voluptuosa
va arrupir-se a prop seu,
i esporuguida, en ses espatlles tèbies
ofegat i cremós li tornà el bes.

2.3 La consolidació de l'intel·lectual. *El Poble Català* (1907-1909)

Aquesta última etapa és la més prolífica de Miquel de Palol. Veiem, i llegim, un autor madur, modern i plenament integrat a la societat intel·lectual gironina i catalana. Miquel de Palol a les files de *El Poble Català* va trobar el seu paper en la cultura catalana. Just quan el nostre poeta havia trobat el seu lloc, les circumstàncies històriques van fer que el grup esquerrà i republicà que agrupava el diari es dissolgués, a conseqüència dels fets de la Setmana Tràgica, aniquilant així un dels grups intel·lectuals més potents de Catalunya.

En aquesta etapa Miquel de Palol publica dos llibres: *Llegendes d'amor i tortura i Camí de llum*. Ambdós daten del 1909.

El 1907 és un any molt important per l'escriptor gironí. Bona part d'aquesta importància rau en el fet que Miquel de Palol es troba en ple servei militar a Barcelona. Aquesta circumstància fa que el poeta prengui contacte amb la major part de la intel·lectualitat catalana. Tot i els estímuls que li va aportar la capital, Palol es va escapar del servei militar i el dia quinze de desembre va ser declarat inútil per continuar fent de soldat³².

El contacte amb Barcelona li va permetre publicar a *El Poble Català* (1904-1918),³³ sense dubte el diari de referència pel republicanisme català. Entre les pàgines literàries del periòdic hi trobem la primera obra dialogada del gironí: *Diàleg d'ensomni*³⁴.

A part de a *El Poble Català* Miquel de Palol continua col·laborant en diferents publicacions del territori català. Segueix vinculat a *El Autonomista* i a *Lo Geronès*. D'aquesta publicació volem destacar l'article titulat *Gabriel Alomar*. Una defensa de l'escriptor mallorquí i una recriminació a la ciutat de Girona per no haver tractat al poeta com la seva figura es mereixia. Alomar i Palol eren companys a *El Poble Català*³⁵.

També trobem composicions de Miquel de Palol a *Scherzando* (1906-1935)³⁶, revista musical de Girona, a *Studi* (1908)³⁷ i a *L'estiuada*³⁸.

De totes les revistes on va col·laborar volem fer un esment especial a *Lletres* (1907)³⁹ on hi trobem publicats la majoria d'escrits de la segona obra narrativa de Miquel de Palol *Llegendes d'amor i de tortura* a partir del 1908 i que sortiren en volum el 1909. Aquest llibre és un recull de cinc narracions breus la majoria de les quals protagonitzades per dones⁴⁰.

³² *La Publicidad*, 16/12/1907.

³³ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 1, p. 337-342.

³⁴ PALOL, Miquel de. «Diàleg d'ensomni». *El Poble Català* (dins *Plana literària de El Poble Català*), 26/8/1907.

³⁵ PALOL, Miquel de. «Gabriel Alomar». *Lo Geronès*, 7/10/1908.

³⁶ Vegeu TORRENT, Joan i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 203; FULCARÀ i TORROELLA, Maria Dolors (1976), p. 183-213; FULCARÀ i TORROELLA, Maria Dolors (1976), p. 19-37; 47-59; 141-142; COSTA, Lluís (1986), p. 45 i 162 i GRANELL NOGUÉ, Glòria (2003), p. 25-51.

³⁷ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 204; COSTA, Lluís (1986), pàg. 45 i 168 i GRANELL NOGUÉ, Glòria (2003), p. 25-51.

³⁸ TORRENT, Joan i TÀSIS, Rafael (1966), p. 219 (vol. 2).

³⁹ Vegeu TORRENT, Joan, i TÀSIS, Rafael (1966), vol. 2, p. 208; FULCARÀ i TORROELLA, Maria Dolors (1976b), p. 72-76 i COSTA, Lluís (1986), p. 45 i 163-164.

⁴⁰ «Mytilena». *Lletres* (Suplement mesal de *La Crònica*) (desembre 1908), 5, p. 49-53; «Periandre».

A part dels èxits recollits a la premsa, Miquel de Palol recull varis premis als Jocs Florals d'arreu de Catalunya: Rubí⁴¹, Lleida⁴², Arenys de Mar⁴³, Badalona⁴⁴ i Ripoll⁴⁵. El més destacat és l'ofert per Joan Fastenrath als Jocs Florals de Barcelona. La composició premiada portava per títol *Paternal*, a la premsa gironina sempre l'hem trobat citada amb el títol d'*Egloga*⁴⁶. El premi va ser lliurat el dia tres de maig al Palau de les Belles Arts⁴⁷. Podem llegir aquesta composició dies més tard a *El Poble Català*.

Palol no només guanya premis als Jocs Florals d'arreu de Catalunya sinó que també té una participació directa en l'organització dels de Girona, actuant com vocal del jurat qualificador l'any 1908.

Égloga⁴⁸

Paternal

Quan a port foren els meus navilis,
i el blat més àuric esclaus treien
per acimar-lo damunt les eres
de la masia,

te vaig veure, forta i enamorada,
a mi atansar-te, franca en promeses,
amb l'abraçada més santa
i el bes més tebi.

I en l'Illa nostra, llavors semblava
nostra masia, blanca i serena,
i el cel tenia la transparència
de ta mirada.

De mar endintre, ja l'albirava
nostra masia, blanca i serena,
tota vorada de fruiters rojos
i roses blanques,

Lletres (Suplement mesal de *La Crònica*), (gener 1909), 4, p. 37-43; «Periandre». *El Poble Català* (dins *Plana literària de El Poble Català*), 2/8/1909; «La mort blanca». *Diario de Gerona* (dins *Jocs Florals de Girona, premis ordinaris*), 3/11/1906. «La mort blanca». *El Poble Català* (dins *Plana literària de El Poble Català*), 18/2/1907. *Lletres* (Suplement mesal de *La Crònica*), (febrer 1909), 5, p. 53-55; «La mort blanca». *El Poble Català* (dins *Plana literària de El Poble Català*), 22/2/1909; «Sacrifici». *Lletres* (Suplement mesal de *La Crònica*), (febrer 1909), 5, p. 49-53, aquesta va ser també incorporada a la novel·la *Camí de Llum* (1909); «Estrofes Antigues». *Lletres* (Suplement mesal de *La Crònica*), (març 1908), 6, p. 61-72.

⁴¹ *El Poble Català*, 1/7/1907.

⁴² *La Lucha*, 13/5/1908.

⁴³ *La Lucha*, 1/7/1908; *El Autonomista*, 4/7/1908 i *El Poble Català*, 11/7/1908.

⁴⁴ *Gent Nova*, 22/8/1908.

⁴⁵ *Diario de Gerona* i *Lo Geronès*, 28/8/1908.

⁴⁶ *El Autonomista*, 25/4/1908; *La Lucha*, 25/4/1908; *El Poble Català*, 25/4/1908 i *Diario de Gerona*, 5/5/1908. També tenim constància d'aquesta notícia a *Gent Nova*, 9/5/1908.

⁴⁷ *El Poble Català*, 25/4/1908.

⁴⁸ PALOL, Miquel de. «Égloga: Paternal» [Premi de Fastenrath en els Jocs Florals d'enguany]. *El Poble Català* (dins *Plana literària de El Poble Català*), 1/5/1908. Publicat a: *Jochs Florals de Barcelona*. Barcelona: Estampa La Renaixença, 1908 i PALOL, Miquel de. *Obra poètica: 1897-1963*. Edició a cura de Pere Rovira. Barcelona: Columna, 1985 (Columna, 31), p. 161-164. Per aquest article l'edició ha estat a cura d'Esther Fabrellas seguint la publicació de 1908 de *El Poble Català*.

i aquell teu riure, des de allí enfora,
 com s'hi sentia! I ta frisança
 com gonflava les blanques veles
 -a les de tórtora - dels meus navilis.

I jo els hi deia als qui remaven:
 si els vostres braços meu cor guiessin
 amb quina pressa les fondrien
 les ones calmes...

I tu, companya, també senties
 l'ànima mateixa que fins, per rebre'm
 dintre les ones, tos peus hermosos
 xipollejaves.

Jo et duia fruites d'aquelles terres
 que ni en tos somnis pensar sabies:
 jo et duia joies i teles flonges
 de móns d'ensomni,

i tu, amorosa, bona i feïnera,
 el niu guarnies, manyaga amb elles,
 on jo aprenia oblidar les hores
 dintre els teus braços.

Un jorn, lo alegre de la partença
 va ser el nimbe d'una paraula,
 potser quan tornis, ja vindrà a rebre't
 l'infant qui estimes,

l'Infant qui sento riure en mon riure,
 i alegre et besa, ja a mon bes d'ara;
 sol qui es traspua per tot mon ésser:
 perpètua Vida:

Oh, aquell viatge que ple d'ensomnis!
 Oh, aquell viatge que interminable!
 quan mos navilis de retorn veiem.
 L'Illa flairosa,

sobre les coses agegantada,
 de sol minvada, et vas aparèixer
 tota radiant i esplendorosa
 i transformada.

I alçat a l'aire, l'infant bevia.
 La meva joia dins tes besades,
 l'infant que veia, perfumat l'aire
 de sa nuesa.

Mai com llavors, tinguí consciència
 d'ésser tan bella la nostra vida:
 les esperances me sotragaven
 l'ànima encesa,

mes naus creixien en la mar blava.
Dintre de les àmfores els vins bullen,
els grans donaven nostres collites
centuplicades,

i a la nostra casa, sempre més blanca,
tot l'any florien les blanques roses,
i l'alegria de les rialles
s'hi feu eterna!

Avui, jo sento com mana i guia
ell, l'infant nostre, la meva hisenda;
ell, fort i jove, des dels navilis
mirant en l'aire.

I ric i sento dintre de l'ànima
com ell hereta la meva força
la fe en la lluita, qui feu serena
la meva vida:

i m'encoratja quan a les tardes
penso en les veles que la mar solquen
i veig en somnis, perpetuada
ma juvenesa.

Que des de fora del meu navili
mon cor te veia tota minvada
que ell també ara, com jo aquells dies
estima... i espera.

Una altra prova de la popularitat de Miquel de Palol i de la seva vàlua com a intel·lectual és la gran participació que té en la vida pública de Catalunya a través de lectures d'obres seves, entre d'altres, en fa fer una al local del Foment⁴⁹ segurament de capítols de *Camí de Llum* i de *Llegendes d'amor i de tortura*, conferències⁵⁰ al costat dels seus amics i companys intel·lectuals Montsalvatje, Carner, Bofill i Matas, Bertrana, Rahola i Masó.

Volem destacar, també, la lectura pública que Miquel de Palol fa fer de les quatre primeres *Llegendes d'amor i de tortura* a l'Ateneu Barcelonès. Ramon Vinyes signa una crònica amb el títol *En Miquel de Palol a l'Ateneu a El Poble Català* on elogia les proses del gironí i li vaticina un futur en les lletres catalanes⁵¹. Vint dies després d'aquesta notícia a la *Plana literària* d'aquest diari trobem publicada *La mort blanca*⁵².

En la realització d'aquesta lectura pública, Joan Maragall hi va tenir un paper molt destacat. Per una carta que aquest va enviar a Miquel de Palol podem saber que Maragall va parlar amb Miquel dels Sants Oliver i que li va donar la notícia a Palol de l'acceptació de la seva petició de la lectura a l'Ateneu⁵³.

Una altra mostra de la rellevància intel·lectual de Miquel de Palol és el pròleg que

⁴⁹ *La Llucha*, *Diario de Gerona* i *El Autonomista*, 5/11/1908.

⁵⁰ *Lo Geronès*, 1/11/1908 i *Studi*, 4/XI/1908, 2, any I.

⁵¹ VINYES, Ramon. «En Miquel de Palol a l'Ateneu». *El Poble Català*, 9/2/1909. També trobem la notícia a *La Publicidad*, 6/2/1909.

⁵² *El Poble Català*, (dins *Plana literària* de *El Poble Català*), 22/2/1909.

⁵³ Carta de Joan Maragall a Miquel de Palol (21/1/1909). A. M. «Cartes de Maragall i de Costa i Llobera a Miquel de Palol», *Serra d'Or*, 115 (1969).

escriu a l'obra de Josep Tharrats *Orles*. Aquest escrit titulat *Orla epilodal* és una prosa poètica d'elogi a l'ofici de poeta⁵⁴.

Tot i que per part de la premsa gironina la novel·la *Camí de llum*⁵⁵ va ser oblidada per tots els rotatius, a Barcelona aquesta publicació va tenir més ressò, o almenys en el diari on col·laborava Miquel de Palol. El mes de juny *El Poble Català* recull una ressenya d'aquesta novel·la sota el títol: *Pandemoniu: Miquel de Palol, paisatgista* i signada per P. Prat Gaballí⁵⁶. Prat elogia aquestes narracions crepusculars i anuncia l'èxit que tindran les *Llegendes d'amor i de tortura*.

Per entendre millor aquesta etapa de Palol volem adjuntar al discurs el següent poema:

Sonet a Laura⁵⁷

Comptar hores que passen! Saber de quin color
 tenen elles les ales! Llençar-les a braçades
 o retenir-les totes en un manyoc d'amor!
 Atreure amb suavitat les que ja eren passades,

i fer d'aquest triar i retenir les hores
 un joc etern i hermós que s'anomenen Vida!
 Oh Dona de les clares rialles florides
 conscients de sa blanca i perennal florida,

vet-ho aquí Tu i ton viure d'amor! Oh si sabies
 d'aquestes albes hores que tries i destrien
 aturar-ne sols una, posar-la en el teu pit,

i mostrar-la amb el gest més temptador! Llavors,
 oh, com l'esclafaríem la roja de les hores
 a l'abraçada nosaltres venent l'Infinit!....

3. Conclusions

Quan es va començar aquest treball de recerca pensàvem que ens trobaríem una major quantitat d'articles periodístics de Miquel de Palol, en canvi s'han trobat un munt de poesies molt interessants.

Aquest buidatge ens ha permès entendre una mica més el mètode de treball de Miquel de Palol, l'escriptor gironí anava publicant escrits a la premsa i després ho publicava en volums. Els poemes de *Roses* ja els trobem a partir de l'any 1902, i els de *Poemes de Tarda* a partir del 1907.

El fet de resseguir entre les publicacions escollides els diaris de més importància de

⁵⁴ THARRATS, Josep. *Orles*. Girona: Dalmau Carles, 1909.

⁵⁵ VILA i SERRA, Iolanda. *Camí de llum: novel·la modernista*. Girona: Universitat de Girona, 2008, inèdit.

⁵⁶ *El Poble Català*, 21/6/1909.

⁵⁷ PALOL, Miquel de. «Sonet a Laura» [dedicat a Josep Tharrats], *El Poble Català* (dins Plana literaria de *El Poble Català*), 3/2/1908. Recollit a: PALOL, Miquel de. *Poemes de Tarda*. Barcelona: Atenes Arts Gràfiques, 1922, sense títol, p. 28. Publicat a: PALOL, Miquel de. *Obra poètica: 1897-1963*. Edició a cura de Pere Rovira. Barcelona: Columna, 1985 (Columna, 31), p. 137. PALOL, M. de. *Poemas galantes* (Selección, traducción y prólogo de Francisco Fortuny). Málaga: Centro de ediciones de la Diputación Provincial de Málaga, Puerta del Mar, 83, 2004, pàg. 70-71. Per aquesta publicació l'edició ha estat a cura d'Esther Fabrellas seguint el poema aparegut al 1908 a les pàgines de *El Poble Català*.

l'època ens ha ajudat a confirmar fins a qui punt Miquel de Palol va tenir rellevància en la societat gironina. Gràcies a aquest treball hem pogut veure que va participar activament en la vida cultural de la ciutat, entre d'altres activitats pronunciant conferències i fent lectures públiques de les seves obres literàries. També hem pogut inventariar els premis que el poeta va guanyar al llarg d'aquest període estudiat.

Finalment hem establert tres períodes intel·lectuals de l'escriptor durant el període de 1897-1909, la primera compresa del 1897 al 1901 caracteritzada per la vinculació del nostre personatge amb el Centre Catalanista i una obra literària lligada als vells corrents romàntics i a les poesies presentades al Certamen Literario de Girona. La segona del 1902-1906, és una etapa de creixement personal i de recerca d'una veu poètica. Les crítiques recollides de *Roses* ja apuntaven aquesta valoració. La tercera etapa establerta entre el 1907-1909 és la més reeixida de Palol. Durant aquests anys ja podem llegir els escrits d'una personalitat literària madura i original. Coincideix, a més, amb l'etapa de màxima esplendor del diari republicà de *El Poble Català*. Sabem que són divisions qüestionables i variables un cop s'hagi estudiat tota la trajectòria de Miquel de Palol.

Esperem que en treballs futurs s'arribi a determinar tota la biografia intel·lectual d'aquest personatge massa vegades oblidat per la història de la literatura i col·locar-lo en el lloc que li toca dins de la història de la cultura i de la literatura de les lletres catalanes.